

M U M U

KIRJOITTANUT

IVAN TURGENJEW.

SUOMENTANUT

KAARLO FORSGREN.

JYVÄSKYLÄSSÄ,
KESKI-SUOMEN KIRJAPAINOSSA 1895.

Erään Moskovan syrjäisimmän kadun varrella, päivän puolella olevassa harmaaksi maalatussa talossa, missä oli valkoiset pilarit ja rappeutunut balkongi, asui joku aika takaperin aatelisnainen, leski, ympärillensä lukuisa palvelijajoukko. Hänen poikansa palvelivat Pietarissa, tyttäret olivat naimisissa. Hän harvoin kävi missään ja vietti yksinäisyydessä vanhuutensa viimeiset vuodet. Hänen elämänsä iloton, surullinen aamu oli jo aikaa sitte mennyt, mutta myöskin elämänsä ilta oli synkkä, synkempi kuin yö.

Palvelusväen joukossa veti ennen kaikkia muita huomiota puoleensa talon renki Garassim. Hänellä oli jättiläismäinen ruumiinrakennus, mutta jo syntymästään saakka hän oli ollut kuuromykkä. Aatelisrouva oli tuonut hänet mukanaan maatilaltansa, missä hän, erillään muista, asui itsekseen pienessä talonpoikaismajassa. Häntä pidettiin melkein kaikkein uskollisimpana torpparina. Erinomaisen väkevä kun hän oli, teki hän työtä neljän edestä — kaikki kävi häneltä helposti. Ja hauskaa oli nähdä, kuinka hän esimerkiksi kynti, ja leveät kädet aurankurella, mel-

kein yksinään, ilman hevosen apua, raivasi ylös kovaa maankamarata, tahi kuinka hän Pietari-Paulin aikana niin tarmokkaasti viskeli viitaketta, että hän helposti olisi voinut raivata nuoren koivumetsän juurineen, tahi kuinka hän voimakkaasti ja levähtämättä pui kolmen arssinan pituisella varstalla niin että hänen olkapäittänsä jäntevät, karkeatekoiset lihakset nousivat ja laskivat niinkuin vivut. Ikuinen hiljaisuus loi hänen uupumattomaan työteliäisyyteensä juhla-lisen, vakavan leiman. Hän oli komea mies ja jollei hän olisi ollut viallinen olisi jokainen tyttö mielellään ottanut hänet mieheksensä. . . . Mutta eräänä päivänä käski armollinen rouva Garassimin Moskovaan, mis-sä hänelle ostettiin saappaat, neulottiin kesäkaapu ja talveksi lammasnahkaturkit, pistettiin luuta kouraan ja niin nimitettiin hänet talonrengiksi.

Tämä uusi elämä ei häntä alussa ollenkaan miellyttänyt. Lapsuudestaan asti hän oli tottunut ulkotöihin, maaelämään. Häntä kohdanneen onnettomuuden tähden eroitettuna muitten ihmisten yhteydestä hän oli kasvanut mykkänä ja voimakkaana kuin puu hedelmällisessä maaperässä. . . . Vietynä kaupunkiin hän ei käsittänyt mitä hänelle tehtiin — hän oli alaku-

loinen ja hämmästyksissään kuin nuori väkevä sonni, joka äsken oli otettu laitumelta, missä rehevä ruoho ulottui sen rinnan korkeudelle, ja joka suoraa päätä oli työnnetty junan eläinvaunuun ja savussa, höyryssä ja säkenien sataessa, ratinan ja ulvonnan kuullaessa oli viety pois, yhä kauvemmaksi — taivas tiesi, mihin! Garassimista tuntuivat hänen askareensa uudella alallansa ainoastaan leikinteolta raskaitten töitten perästä kedolla; puolella tunnissa hän oli saanut kaikki käsistään ja sitte hän jäi seisomaan pihan keskelle, suu auki katsellen ohikulkevia, ikäänkuin hän olisi heiltä odottanut selitystä arvoitukselliseen asemaansa, tahi hän vetäytyi äkkiä johonkin nurkkaan; viskasi luudan ja lapion kauvaksi käsistään, heittäytyi kasvoillensa maahan ja jäi tuntikausiksi makamaan liikkumatonna maassa aivan kuin vangittu villipeto. Mutta ihminen tottuu kaikkeen, ja Garassimkin tottui vihdoinkin kaupungin elämään. Hänellä ei ollut paljon tekemistä; koko hänen työnsä oli pitää kartano puhtaana, kahdesti päivässä tuoda vettä tynnyrillä, kantaa puita keittiöön ja hakata niitä, katsoa ettei maankulkijoita pääsisi taloon ja olla vartijana yöllä. Ja tunnustaa täytyy, että hän täytti velvollisuuten-

sa innolla; hän ei kärsinyt kartanolla korttakaan, ei likapilkkaa: jos rumana vuodenaikana hänen huostaansa uskottu hevoskoni jäi seisomaan vesitynnyrineen katulokaan, niin auttoi hän vaan hartioillansa eikä työntänyt siten ainoastaan rattaita vaan hevos-takin eteenpäin. Jos hän hakkasi puita, niin helähteli kirves kuin kirkas lasi ja lastut sekä puunpalaset lentelivät joka puolelle. Mitä taas tulee hänen vartijatoimeensa, niin oli hän herättänyt koko siinä kaupungin neliössä syvää kunnioitusta itseänsä kohtaan, sittenkun hän kerran oli ottanut kiinni kaksi varasta ja lyönyt heidän päitänsä niin lujasti yhteen, ettei poliisin puolelta enää tarvittu enempiä toimenpiteitä. Eivätkä ainoastaan maankulkijat vaan myöskin tuntemattomat, jotka päivällä kulkivat ohi, säikähtivät tavallisesti nähdessään jättiläismäisen talonrennin ja parkuivat hänelle, niinkuin hän olisi kuullut heidän kirkunaansa! Koko palvelusväen kanssa oli Garassim, jollei varsin ystävällisissä — sillä häntä vähin pelättiin — niin kuitenkin tuttavallisissa väleissä; hän piti heitä omana perheenänsä. He koettivat merkkien avulla tehdä tarkoituksiansa ymmärrettäväksi, ja hän heitä ymmärsikin ja toimitti täsmällisesti

kaikki käskyt, mutta hän samalla piti oikeudestansa, niin ettei esimerkiksi kukaan saanut istuutua hänen paikallensa pöydän ääressä. Ylipäättänsä Garassimin luonne oli ankara ja vakava ja rakasti järjestystä kaikessa; niin, eipä edes kukotkaan uskaltaneet tapella hänen läheisyydessään, muutoin ne saivat tietää! Ja jos hän tapasi ne tappelemassa, taittui hän heti niiden koipiin, kiekutti niitä puolitusinaa kertaa ympäri ilmassa ja heitti ne sitte sivulle, oikealle ja vasemmalle. Armollinen rouva piti myöskin hanhia kartanolle; hanhi on kuten tunnettu, hiljainen, mieltiväinen lintu; Garassimissa oli erityinen kunnioitus niitä kohtaan ja hän hoiti ja ruokki niitä; hänessähän olikin itessään jotakin arohanhen tapaista. Hänelle oli määrätty pikku kammari keittiön yläpuolella; hän sen järjesti oman makunsa mukaan ja teki itselleen vuoteen tammilaudoista neljälle puupölikälle — oikean jättiläisvuoteen; sata puutaa olisi voitu siihen asettaa eikä se kuitenkaan olisi antanut perään; vuoteen alla oli kookas arkku, nurkassa vankka pikku pöytä ja siinä vieressä kolmijalkainen tuoli, mutta niin luja ja raskas, että välistä Garassim itse, kun hän nosti sitä ylös, antoi sen taas pudota alas, jolloin hänen tapansa oli

hymyillä varsin tyytyväisesti. Kammari oli varustettu munalukolla, joka muodoltaan muistutti kalatschia*); se oli musta; sen avainta kantoi Garassim alituises-
ti vyönsä sisäpuolella. Hän ei pitänyt siitä, että olisi menty hänen kammariinsa.

Niin meni vuosi, minkä kuluttua Garassimille tapahtui seuraavaa.

Vanha nainen, jota hän palveli talon renkinä, piti, seuraten kaikessa vanhoja tottumuksiansa, kuten jo on mainittu, lukuisaa palvelijajoukkoa: hänellä ei ollut talossaan ainoastaan pesijättäriä, ompelijoita ja ompelijattaria ja puuseppiä, vaan siellä oli sitäpaitsi satulaseppä, joka samalla oli eläinlääkäri ja määrätty väen lääkäriksi; vielä kotilääkäri herrasväkeä varten ja lopuksi kengänpaikkaaja nimeltään Kapiton Klimow, iso juoppolalli. Klimow piti itseänsä syrjäytet-
tynä ja ansioihinsa katsoen liian vähän kunnioitettuna olentona, sivistyneenä, pääkaupunkia varten luotuna miehenä, jonka ei olisi pitänyt jäädä venymään muutamaa Moskovon nurkkaan, ja kun hän joi, niin hän joi epätoivoissaan, kuten hän, lyöden rintaansa

*) Omituisen muotoinen venäl. leipä. *Kääntäjän muist.*

ja tärkeänarvoisen näköisenä tavallisesti puhuskeli. Niin tuli hän kerran keskustelun aineeksi aatelisrouvan ja tämän hovimestarin Gawrilon välillä, — viime mainittu oli ihminen, jonka päättäen hänen pienistä keltaisista silmistään ja ankannenästään, itse kohtalo näkyi määränneen tähän toimeen.

Aatelisrouva ilmaisi mielipahansa Kapitonin siiveellisestä lankeemuksesta; edellisenä päivänä oli hänet löydetty juovuksissa kadulla ja viety kotiin.

— Mitä arvelet sinä, Gawrilo, sanoi hän äkisti; eikö meidän tulisi toimittaa häntä naimisiin? Ehkä hän sitte tulisi säännöllisemmäksi.

— Miks'ei häntä naitettaisi? Sen voi tehdä varsin hyvin, vastasi Gawrilo: — ja sehän olisi erittäin hyvä.

— Niin; mutta kuka hänestä huolii?

— Se on totta. Armollinen rouva saa muutoin päättää tästä. Aina voi häntä johonkin käyttää; aina hän on joukon jatkona.

— Minä luulen, että hän pitää Tatjanasta.

Gawrilo tahtoi vastata, mutta puri yhteen huulensa ja vaikenä.

— Noo! . . . hän kosikoon Tatjaanaa, päätti armollinen rouva, ottaen mielihyvällä hyppysellisen nuus-

kaa: oletko ymmärtänyt?

— Sulkeudun suosioonne, vastasi Gawrilo ja poistui.

Ehdittyään huoneeseensa (mikä oli eräässä sivurakennuksessa ja oli melkein täynänsä raudalla päällystettyjä arkkuja) lähetti Gawrilo toistaiseksi rouvansa pois, istuutui ikkunan ääreen ja vaipui mietteihin. Armollisen rouvan hankkeet olivat nähtävästi saattaneet hänet hämillensä. Vihdoin hän nousi ylös ja kutsutti luoksensa Kapitonin. Kapiton astui sisään. . . Kuitenkin, ennenkuin kerromme lukijalle molempain keskustelun, pidämme välttämättömänä muutamain sanoin kertoa, kuka tämä Tatjana oli, jonka kanssa Kapitonin piti mennä naimisiin, ja minkävuoksi kysymyksessä oleva käsky sai hovimestarin levottomaksi.

Tatjana, yksi talon pesijättäristä, jolla taitavimpana ja sukkelimpana niistä oli huolenansa ainoastaan hieno pesu, oli noin 28 vuoden vanha, pienikasvuinen, laiha ja vaaleanverinen, luomi vasemmassa poskessa. Sellaista syntymämerkkiä vasemmassa poskessa pitää venäläinen rahvas pahana merkkinä — joka ennustaa onnettomuutta elämässä. . . Tatja-

na todisti oikeaksi tämän taikauskon, sillä hänellä oli täysi syy nurkua kohtaloansa. Lapsuudesta saakka oli häntä sourettu; hän teki työtä kahden edestä, mutta ei keltään kuullut ystävällistä sanaa, oli huonoissa pukimissa, nautti ainoastaan vähäpätöistä palkkaa eikä hänellä ollut melkein ketään sukulaista; eräs vanha palvelija, joka kelpaamattomana oli jätetty kylään, oli hänen sukulaisensa, ja talonpojissa oli hänellä myöskin joitakuita muita sellaisia, jotka kävivät sukulaisista — mutta siinäpä olikin kaikki. Hän lienee ennen ollut kaunis, mutta se kukoistus oli pian kuihtunut. Luonnostaan hän oli arka, eli paremmin sanoen, hänet oli tehty araksi; väliä pitämättä itsestään hän pelkäsi muita ja ajatteli ainoastaan sitä, että saisi työnsä valmiiksi määrättynä aikana. Hän ei ruvennut keskusteluun kenenkään kanssa ja vapisi jo kuullessaan hallitsijattarensa pelkän nimen, vaikkei hän melkein koskaan ollut häntä nähnyt. Kun Garassim tuotiin kylästä kaupunkiin, tuli Tatjana, nähdessään hänen jättiläismäisen muotonsa, melkein tunnottomaksi, vältti kaikin tavoin tavata häntä ja jopa sulki silmänsä, kun hänen tiellä herraskartanosta pesutupaan täytyi kulkea hänen ohitsensa. Alussa ei Garassim hänestä pal-

joa välittänyt, mutta sittemmin nauroi hän hyvántah-
toisesti, kun hän jonkun kerran tapasi Tatjanan; sen-
jälkeen hän alkoi vähän useammin kurkistella tuo-
hon arkaan tyttöön ja lopuksi hän ei enää kääntä-
nytkään silmiänsä hänestä. Tatjana oli tehnyt häneen
hyvän vaikutuksen, joko se sitte tuli hänen kasvojen-
sa lempeästä ilmeestä tahi hänen esiintymistapansa
arkuudesta — sen tiesi Jumala! Kerran kun Tatjana,
varovasti kantoi sormillansa erästä kovotettua alus-
vaatetta armolliselle rouvalle, tunsu hän että hänen
kyynänpäähänsä äkkiä tartuttiin; hän kääntyi ympä-
ri ja päästi huudahduksen: Garassim seisoi hänen ta-
kanansa. Näyttäen kaikki hampaansa ja ystävällisesti
röhkien hän ojensi Tatjanalle piparikakku-taikinasta
tehdyt kukon, jonka pyrstö ja siivet olivat kullatut.
Tatjana ei alussa tahtonut sitä ottaa vastaan, mutta
Garassim painoi sen väkisin hänen käteensä, pudis-
ti päätänsä, meni pois ja röhki vielä kerran, kään-
tyen ympäri, ystävällisesti hänelle. Siitä päivin hän
ei enää jättänyt Tatjanaa rauhaan; mihin tämä me-
nikin, oli hän aina saapuvilla, tuli häntä vastaan, hy-
myili, röhki, viittoi käsillään, veti välistä kaapustan-
sa nauhan, jonka pisti hänelle, kulki luutineen hänen

edellensä ja lakasi puhtaaksi tien, jota hänen piti kulkea. Tyttöparka ei enää tiennyt, mitä piti tehdä. Kohta oli koko talo selvillä mykän talonrengin aikeista; Tatjanalle rupesi satamaan pilkkapuheita ja pistosanoja. Garassimista ei kuitenkaan moni uskaltanut tehdä pilaa: hän ei ymmärtänyt leikkiä; myöskin Tatjana sai olla rauhassa, kun Garassim oli saapuvilla. Liekö tämä kaikki ollut tytön mieleen tahi ei, mutta siinä kyllin, että hän oli Garassimin suojeluksen alaisena. Kuten kaikki kuuromykät niin Garassimkin pian huomasi kaikki ja tiesi varsin hyvin, tehtiinkö pilaa hänestä itsestään tahi Tatjanasta. Kerran, syödessä, alkoi emännöitsijä tehdä pilkkaa Tatjanasta ja meni siinä niin pitkälle, ettei tyttö parka enää kehdannut nostaa silmiänsä ylös ja närkästyksestä melkein oli heltyä itkemään. Garassim nousi silloin äkisti paikaltansa, ojensi esiin mahdottoman suuren kätensä, pudotti sen emännöitsijän pään päälle ja katseli häntä tällöin niin perinpohjin rajusti kasvoihin, että hän tahdottomana kumartui pöydän alle. Kaikki vaikenivat. Garassim otti taas lusikkansa käteensä ja rupesi uudelleen särpimään sisäänsä kaalikeitostansa. Oh, tuo kuuro peto, tuo karhu! mutisivat kaihki puo-

liääneen, mutta emännöisiä nousi ylös ja lähti neitsytkamariin. Erään toisen kerran, kun hän huomasi, että Kapiton, sama Kapiton, josta äsken oli puhe, tervehti Tatjaanaa melkein liian ystävällisesti, viittoihän häntä sormellansa luoksensa, vei hänet vaunuvajaan ja, tarttuen erään nurkassa olevan aisan päähän, uhkaili häntä yksinkertaisella mutta hyvin selvällä tavalla. Siitä saakka ei kukaan suunnannut sanaakaan Tatjanalle. Tosin oli emännöitsijä, kun hän, sen tapauksen jälkeen, josta on kerrottu, palasi ruokapöydän äärestä neitsytkammariin, oitis pyörtynyt ja yleensä käyttäytynyt niin juonikkaasti, että Garassimin karkea sysäys vielä samana päivänä tuli aatelisrouvan korviin; mutta tuo omituinen vanha rouva vaan nauroi, ja antoi emännöitsijän, häntä yhä enemmän katkeroittaaksensa, muutamia kertoja näyttää, kuinka Garassim „suunnattomalla kädellensä“ oli taituttanut hänet alas, ja seuraavana päivänä lahjoitti armollinen rouva Garassimille hopearuplan. Sillä hän piti hänestä uskollisena ja väkevänä vartijanaan. Garassim kunnioitti häntä paljon, mutta pani toivonsa samalla hänen hyvyyteensä ja ajatteli ahkerasti pyytää häneltä lupaa saada mennä naimisiin Tatja-

nan kanssa. Hän odotteli ainoastaan uutta kaapuan-
sa, jonka hovimestari oli hänelle luvannut, jotta hän
kunnollisesti puettuna voisi lähestyä armollista rou-
vaa, kun tämä äkkiä sai päähänsä naittaa Tatjanan
Kapitonille.

Lukija huomaa nyt helposti syyn siihen hämmin-
kiin, joka valtasi hovimestari Gawrilon hänen kes-
kusteltuaan aatelisrouvan kanssa. Herrasväki — hän
ajatteli istuen ikkunan ääressä — pitää tosin Garas-
simista (sen tiesi Gawrilo varsin hyvin ja katsoi sen
vuoksi monta seikkaa sormien läpi), mutta hän on
kaikessa tapauksessa mykkä olento enkä minä voine
kertoa herrasväelle että hän kulkee Tatjanan peräs-
sä. Ja sitte, millainen aviopuoliso hänestä tulisi? Mut-
ta toisaalta tarvitsee ainoastaan tämän saatanan, ju-
mala suokoon minulle anteeksi, saada tietää, että Tat-
jana naitetaan Kapitonin kanssa, kun hän on valmis
särkemään kaikki koko talossa, tosiaankin, niin hän
on tekevä. Kuinka hänelle asiasta ilmoitettaisiin; sel-
laista saatanaa, jumala antakoon minulle anteeksi, ei
saa kukaan järkiinsä. . . . Niin totta kuin elän. . .

Kapitonin tulo huoneeseen katkaisi Gawrilon miet-
teet. Kevytmielinen kengänpaikkaaja astui sisään,

löi käsiänsä yhteen, nojasi huolimattomasti seinään oven vieressä, pani oikean koipensa ristiin vasemman yli, ja heilutteli päätänsä. „No, tässä minä olen. Mitä käsketään?“ näkyi hän tahtovan sanoa. Gawrilo loi katseen Kapitoniin ja soitteli sormillansa ikkunalautaan. Kapiton siristi lyijynkarvaiset silmänsä kiinni, mutta ei laskenut katsettansa vaan jopa hymyilikin, silitellen kädellään takkuista pellavatukkaansa. „No, sehän olen minä. Mitä siinä töllöttelet?“ näkyi hän ajattelevan itseksseen.

— Sinä olet koko poika, sanoi Gawrilo ja vaiken.

— Kaunis poika, täytyy minun sanoa!

Kapiton värähytti vaan vähäsen hartioitansa. „No, oletko sinä sitte parempi?“ mietti hän itseksseen.

— No, kun sinuun vaan katsoo, jatkoi Gawrilo torailemistansa: — no miltä, sinä näytät?

Kapiton loi levollisena katseen kuluneeseen ja repaleiseen nuttuunsa ja paikattuihin housuihinsa, katseli erityisellä huomiolla kenkärähjiänsä, eritotenkin sitä, jonka käressä hänen oikea jalkansa lepäsi, ja katsoi sitte taasen hovimestariin.

— Mistä on kysymys?

— Mistä on kysymys? kertoi Gawrilo. — Mistä on

kysymys? Sinä näytät itse saatanalta, jumala antakoon minulle anteeksi, siitä sitä on kysymys.

Kapiton iski kavalasti silmää.

„Hauku vaan, hauku oikein, Gawrilo Andrejitsch“, hän ajatteli.

— Sinä olet taaskin ollut juovuksissa, alkoi Gawrilo: — taaskin! Mitä? No, vastaa.

— Heikon terveyteni vuoksi minä todellakin olen antautunut väkijuomain vaikutuksen alaiseksi, vastasi Kapiton.

— Heikon terveytesi vuoksi! . . . Sinä saat liijan vähän selkääsi — siinä on koko juttu. Ja on vielä kaupan päällisiksi ollut opissa Pietarissa . . . Oletpa oppinut oikein paljon! Hyödyttömästi sinä syöt leipääsi!

— Mitä tähän tulee, Gawrilo Andrejitsch, niin yksi on oleva tuomarini. Herra Jumala itse eikä kukaan paitsi hän. Hän yksin tuntee, millainen ihminen minä olen tässä maailmassa ja syönkö leipääni hyödyttömästi. Mitä taaskin tulee ryyppimiseeni, ei ole minun syyntä tässä tapauksessa, enemmän se on toverin syytä; hän viekotteli minut ensin ja lähti sitte tiehensä, se on: katosi ilmaan, kun minä sitävastoin . . .

— Kun sinä sitävastoin, pöllöpää, jäit makaamaan

kadulle. Sinä, hirtehininen! No, nyt ei ole kysymys tästä, jatkoi hovimestari: — kuuletko. Armollinen rouva . . . hovimestari tässä vaikenen silmänräpäyksen: — armollinen rouva on huomannut hyväksi, että sinä menet naimisiin. Oletko ymmärtänyt? Hän luulee, että sinä tulet säännöllisemmäksi, jos menet naimisiin. Käsitetäänkö?

— Käsitetään.

— No. Luulisin paremmaksi, jos sinun kaulaliinaasi vedettäisiin vähän kireämmälle. No, se on nyt hänen asiansa. Mitä sinä sanot tähän? Tahdotko?

Kapiton nauroi salaa.

— Mennä naimisiin, Gawrilo Andrejitsch, on miehuinen asia ihmiselle, ja minä puolestani olen siihen suurimmalla tyytyväisyydellä valmis.

— Hyvä, vastasi Gawrilo ja ajatteli itseksensä: „täytyy tunnustaa että mies puhuu varsin järkevästi“. — Mutta tässä on eräs seikka huomattavana, jatkoi hän korkeammalla äänellä: — sinulle on valittu yksi. . . ei täysin sopiva morsian.

— Ja kuka sitte, jos saan luvan kysyä?

— Tatjana.

— Tatjana?

Ja Kapiton aukaisi silmänsä ja astui esille nurkasta.

— Mitä siinä on niin kummeksittavaa?... Eikö hän ole sinun mieleisesi?

— Sitä nyt vielä tarvittiin, Gawrilo Andrejitsch! Tyttö miellyttää minua, hän on hyvä työntekijä, kiltti tyttö... Mutta tiedättehän itse, Gawrilo Andrejitsch, että tuo kummitus, tuo aropiru lyö alituisen kyntensä hänen ympärilleen...

— Minä tiedän, rakas ystävä, tiedän kaikki, keskeytti hänen puheensa hovimestari suuttuneena: — mutta...

— Miettikää toki, Gawrilo Andrejitsch! hän varmaan lyö minut kuoliaaksi; niin totta kuin Jumala elää niin hän tappaa minut; niinkuin kärpäsen kopristaa hän minut kuoliaaksi; sillä on koura sillä! jos haluatte itse katsoa, millainen käsi hänellä on; totta totisesti, niin iso käsi kuin Mininin ja Posharskin. *) Hänhän on kuuro, lyö vaan eikä kuule, kuinka hän lyö! Hänestä on hyvä kuin hän unissansa löisi ympärilleen nyrkeillensä. Ja kerrassaan mahdotonta on

*) Suuri kaksoiskuvapatsas Moskovassa. *Suoment. muist.*

saada häntä järkiinsä; miksi? siksi, että hän, te tiedätte sen itse, Gawrilo Andrejitsch, on mykkä ja sen lisäksi vielä niin tyhmä kuin lastu. Hän on eläin, Gawrilo Andrejitsch, — pahempi kuin eläin; miksi pitää nyt minun kärsiä hänen kauttansa? Tosiaankin, kaikki on minulle nyt jotensakin yhdentekevätä; jos jotakin olen minä kärsinyt ja kokenut, tullut raavituksi kuin ruukku, — kuitenkin minä olen ihminen, enkä pidä itseäni tavallisena ruukkuna, jota raavitaan puhtaaksi!

— Hyvä, hyvä, sinun ei tarvitse maalata kaikkea...

— Herra minun jumalani, jatkoi suutari lämmöllä: — milloin se sitte loppuu? milloin? Voi mun luojani! Eikö tämä ole verratonta kurjuutta! Oi, minun kohtaloni, sinä, minun kohtaloni, kun minä oikein mietin!... Nuoruuteni kukoistuksessa minä sain kepinlyöntejä saksalaiselta opettajaltani; ihanimpina eloni vuosina ovat minua pieksäneet vertaiseni, ja nyt vihdoin, kypsyneempänä ikäkautena, täytyy minun kaupanpäällisiksi kokea tätä...

— Äs, sinä lallus, sanoi Gawrilo. Mihin kelpaavat nämä pitkät puheet!

— Mitä, mihinkä ne kelpaavat, Gawrilo Andrejitsch! En pelkää selkäsaunaa, Gawrilo Andrejitsch. Rangaistakoon minua kahdenkesken, mutta ihmisten läsnäollessa osoittakaa minulle hyvántahtoisuutta. Niin jään minä sittekin ihmiseksi; mutta keneltä minun pitää nyt kärsiä tätä. . .

— Niin no, mene tiehesi, keskeytti hänet Gawrilo kärsimättömänä.

Klimow teki käännöksen ja meni hitaasti pois.

— Mutta otaksu, ettei häntä ole täällä, huusi hovimestari hänen jälkeensä: — Sinä itse, suostutko sinä asiaan?

— Silloin minä todella annan suostumukseni! vastasi Kapiton ja meni ulos.

Kaunopuheliaisuutta ei puuttunut häneltä epätoivoisimmissakaan asemissa.

Hovimestari käveli muutamia kertoja edestakaisin huoneessa; vihdoinkin hän kutsutti luoksensa Tatjanan.

Muutaman silmänräpäyksen kuluttua astui Tatjana tuskin kuuluvasti sisään ja jäi seisomaan kynnykselle.

— Mitä käskette, Gawrilo Andrejitsch? kysyi hän

matalalla äänellä.

Hovimestari katsoi jäykästi häneen.

— Kuule, sanoi sitte Gawrilo ystävällisesti, tahdotko mennä naimisiin? Armollinen rouva on katsonut sinulle miehen.

— Nöyrin palvelijanne, Gawrilo Andrejitsch. Ja kenenkä on armollinen rouva määrännyt minun miehkseni? lisäsi hän epäröivänä.

— Klimowin, suutarin.

— Nöyrin palvelijanne.

— Hän on kevytmielinen ihminen — se on totta. Mutta armollinen rouva luottaa tässä tapauksessa sinuun.

— Nöyrin palvelijanne.

— Kiusallista tässä on, . . . että sinun kyyhkysi, Garrassim, lyö kynsiänsä sinun ympärillesi. Minkä noitakeinon avulla sinä olet kiinnittänyt tuon karhun itseesi? Hän vielä lopuksi lyö sinut kuoliaaksi.

— Hän lyö minut kuoliaaksi, Gawrilo Andrejitsch, hän lyö minut kaikessa tapauksessa kuoliaaksi.

— Lyö sinut kuoliaaksi. . . No, sitä tahtoisimme nähdä. Kuinka voit puhua niin: hän lyö minut kuoliaaksi? Onko hänellä sitte oikeus tappaa sinut? sano

nyt itse!

— Niin sitä en tiedä, Gawrilo Andrejitsch, onko hänellä siihen oikeutta tahi ei.

— Ah, sinä! Et kai ole hänelle luvannut, että . . .

— Mitä te tarkoittatte?

Hovimestari vaikenä ja vaipui ajatuksiinsa.

— Sinä viaton sielu! mutisi hän: — No hyvä, lisäsi hän: — meidän tulee vielä puhua tästä, mutta mene nyt, Tatjana; minä huomaan, että sinä todellakin olet tottelevainen tyttö.

Tatjana kääntyi ympäri, nojasi silmänräpäyksen ovenpieltä vasten ja meni ulos.

— Ehkä on armollinen rouva unehuttanut tämän naimajutun huomiseksi — ajatteli hovimestari — miksi tarpeettomasti olen huolissani? Tappelujunkkarin kanssa tulemme kyllä toimeen; jos jotakin tapahtuu — ilmoitamme sitä poliisille . . . — Ustinja Feodorowna! huusi hän korkealla äänellä rouvallensa: — tahdotko tuoda tänne teekeittiön, kultaseni . . .

Tatjana pysyi melkein koko päivän pesutuvassa. Alussa hän vähän itki; mutta sitte hän kuivasi kyyneleensä ja tarttui uudelleen työhön. Kapiton istui myöhään yöhön kapakassa erään petomaisen näköisen

toverin kanssa ja kertoi tälle seikkaperäisesti, kuinka hän Pietarissa oli ollut palveluksessa herralla, joka kaikin puolin oli verraton ihminen, mutta piti paljon järjestyksestä ja jolla sitäpaitsi oli se pikkuinen vika, että usein katsoi liijan syvälle viinipulloon, ja mitä taas tuli naisväkeen, oli hän läpikäynyt kaikki „laadut“ . . . Synkkä toveri kuunteli jotenkin välinpitämättömänä hänen kertomustansa, mutta kun Kapiton lupasi ilmoitti erään asian vuoksi olevansa pakoitettu huomenna tappamaan itsensä, huomautti toinen, että oli aika mennä nukkumaan, molemmat erosivat toisistaan epäkohteliaina ja ääneti.

Hovimestarin toiveet eivät kuitenkaan toteutuneet. Ajatus Kapitonin naittamisesta antoi aatelisrouvalle päänvaivaa siihen määrään, että hän koko yön läpeensä keskusteli yksinomaan siitä erään seuranaisen kanssa, jota hän piti talossaan saadakseen huvitusta unettomina öinä ja joka makasi, kuten yövartija, ainoastaan päivillä. Kun Gawrilo eineen jälkeen saapui hänen luokseen tekemään tavallista ilmoitustansa, oli hänen ensimmäinen kysymyksensä: no, kuinka on niitten häitten laita? Luonnollisesti Gawrilo vastasi hänelle, että kaikki kävi toivon mu-

kaan ja että Kapiton vielä samana päivänä ilmoittauttaisi käyvänsä armollisen rouvan luona. Aatelisrouva ei voinut oikein hyvin eikä kauvemmin tahtonut vaivata itseänsä talousasioilla. Hovimestari palasi huoneeseensa ja kutsui kokoon neuvottelukokouksen. Tapaus vaati varmasti tarkkaa harkintaa. Tatjana ei tosin vastustellut, mutta Kapiton selitti ehdottomasti, että hän kantoi hartioillansa ainoastaan yhtä eikä kahta tahi kolmea päätä. . . . Garassim katseli synkkänä, hajamielisenä kaikkiin, pysytteli koko ajan lähellä neitsytkamarin portaita ja näkyi aavistavan, ettei häntä kohtaan ollut tekeillä mitään hyvää.

Kokous, jota läsnäolollaan kunnioitti myöskin vanha pöydänkattaja, jolle lisänimeksi oli annettu „setä Strunk“ ja jota toiset kohtelivat suurella kunnioituksella, vaikk’ei kukaan ollut kuullut hänen lausuvan muuta kuin: „vai niin, onko asian laita niin, hm, niin, niin“, alkoi siten, että „kaiken varmuuden aikaansaamiseksi“ Kapiton sulettiin pieneen kammariin, missä oli vedenpuhdistuskone. Ja sitte syvennyttiin miettimään. Luonnollisesti olisi helppoa ryhtyä väkivaltaan; mutta, varjele Jumala, silloin syntyisi meteli ja armollinen rouva tulisi levottomaksi — ja voi sil-

loin! Mutta mitä oli tehtävä? Pitkän harkinnan perästä päästiin vihdoinkin seuraavaan loppupäätökseen: Jo usein oli tehty se huomio, että Garassim suorastaan inhosi juoppoja. . . Joka kerta, kun hän, istuen portilla, näki juopuneen hoipertelevan ohi epävarmoin askelin ja lakki toisella korvalla, käänsi hän kammoen päänsä. Päätettiin senvuoksi, että Tatjana olisi saattava tekeytymään juopuneeksi ja hoipertelemaan Garassimin ohi. Tyttö parka rimpuili kauvan vastaan, mutta vihdoinkin hänet kuitenkin suostutettiin, ja silloin hän itsekin huomasi, ettei hän millään muulla tavalla pääsisi vapaaksi palvelevasta ritaristansa. Hän valmistautui siis ilvettä varten. Kapiton laskettiin vankeudesta: koskihan asia häntäkin. Garassim oli portilla ja rapsutteli maata lapiollansa. . . Kaikista nurkista, ikkunaverhojen takaa, olivat katseet tähdätyt häneen.

Petos onnistui toivon mukaan. Kun Garassim näki Tatjanan, nyökytti hän päätänsä hänelle tavallisuuden mukaan ystävällisesti röhkien, sitte hän jäykästi kiinnitti katseensa häneen, pudotti lapion kädestänsä, juoksi hänen luoksensa ja nosti kasvonsa hänen kasvojansa vasten. . . Tuska sai Tatjanan horju-

maan yhä enemmän, hän sulki silmänsä . . . Garassim tarttui hänen käsivarteensa, raastoi hänet pihan yli, astui hänen kanssaan huoneeseen, missä neuvottelu tapahtui ja työnsi hänet ilman muuta Kapitonia vastaan. Tatjana oli enemmän kuollut kuin elossa . . . Garassim jäi hetkiseksi seisomaan, katsoi häneen, teki liikkeen kädellensä, nauroi halveksivasti ja meni raskain askelin kammariinsa. Aina seuraavaan päivään saakka hän oli näyttäytymättä. Esiratsastaja Antipka kertoi jälkeenpäin raosta nähneensä, kuinka Garassim, istuen vuoteellansa ja käsi poskella, hiljaa, verkallensa ja ainoastaan silloin tällöin röhkien oli laulanut, se on: huojutellut itseänsä edestakaisin, pitänyt silmiänsä kiinni ja puistellut päätänsä, kuten ajurit ja rengit tavallisesti tekevät, kun he laulavat alakulaisia laulujansa. Antipka pelkäsi ja lähti tarkastuspaikastansa raon äärestä. Kun Garassim seuraavana päivänä tuli kamaristansa ei hänessä näyttänyt tapahtuneen mitään erityistä muutosta. Hänen mielensä tuntui vaan pimeämmältä, mutta Tatjanasta ja Kapitonista hän ei vähintäkään välittänyt. Samana iltana

saapuivat molemmat, hanhet kainalossa,*) hallitsijatarensa luo, ja viikko siitä oli heidän häänsä. Sinä päivänä käyttäytyi Garassim täsmälleen samoin kuin ennenkin, ainoastaan siinä oli eroitusta, että hän palasi joelta ilman vettä: hän oli jossain tien varrella lyönyt tynnyrin rikki, ja iltasella tallissa, kun hän ruokkosi hevostansa, suki hän elukkaa niin rajusti, että se horjui edestakaisin kuin heinä tuulella ja hänen kivikivien nyrkkiensä alla tuskin jaksoi seisoa jaloillansa.

Tämä tapahtui keväällä. Vuosi kului tämän jälkeen; sen kuluessa oli Kapiton juonut itsensä täydellisesti turmiolle ja oli hänet keltottomana osoitettu vaimoineen kaukaiseen kyläkuntaan. Sinä päivänä, jolloin hän matkusti, esiintyi hän aluksi hyvin mahtipontisesti ja vakuutti, että mihin hänet lähetettäisiin, vaikke sinne, missä pippuri kasvaa, ei hän sortuisi: mutta myöhemmällä menetti hän rohkeutensa, alkoi vaikerrella, että hänet karkoitettiin sivistymättömien ihmisten luo ja tuli vihdoinkin niin heikoksi, ettei hän enää voinut itse panna lakkia päähänsä; jo-

*) Talonpoikainen tapa Venäjällä. Tavallisesti ne, jotka onnittelevat vastanaineita, lahjoittavat heille hanhia ja kanoja. *Käänt. muist.*

ku säälivä sielu sen asetti siihen, oikasi lipun suoraan ja laski lakin tasaisesti pääkallon päälle. Kun kaikki oli valmiina ja ajuritalonpojat jo pitivät suitsia käsissään, valmiina ajamaan tiehensä, kun kuuluisi huuto: „no, Jumalan kanssa!“, astui Garassim kammaristansa, lähestyi Tatjanaa ja lahjoitti hänelle muistoksi punasen pumpulihuivin, jonka jo vuosi takaperin oli ostanut häntä varten. Tatjana, joka aina tähän saakka suurella mielenmaltilla oli kestänyt kaikki vastukset elämässään, ei enää kauvemmin voinut pidättää itseänsä; kyyneleet nousivat hänen silmiinsä, ja kun hän oli aikeissa nousta ajovaunuihin, suuteli hän, kristillisen tavan mukaan, Garassimia kolme kertaa. Garassim olisi tahtonut seurata häntä salpauspuun luo asti ja kävelikin alussa muutaman askeleen vau- nujen vierellä, mutta sitte hän äkkiä pysähtyi, viittasi kädellensä jäähyväisiksi ja katosi kulkemaan pitkin joen vartta.

Päivä läheni jo loppuansa. Garassim vaelsi hitaasti, ilman päämäärää eteenpäin, ja katseli virran vettä. Äkkiä tuntui hänestä kuin jotakin liikkuisi rannan liejussa. Hän kumartui ja huomasi mustan- ja valkosen täplikkaan koiranpenikan, joka huolimatta

kaikista ponnistuksistaan, ei voinut ryömiä vedestä, vaan mateli ylös, liukui taas alas, ja koko sen läpimärkä ja laihtunut ruumis vapisi. Garassim otti eläinparan käteensä, kätki sen povellensa ja astui kiirein askelin kotiin. Palattuaan kammariinsa hän asetti koiranpennun vuoteeseensa, peitti sitä lämpimällä päällystakillansa, juoksi noutamaan tallista heiniä ja toi sitte kyökistä kupillisen maitoa. Hyörien toimessaan levitti hän heinät, otti nutun takasin ja asetti kupin vuoteelle. Elukka parka saattoi olla korkeintaan kolmen viikon vanha ja vasta äskettäin oli se saanut silmät; jopa näytti toinen silmä isommalta kuin toinen; vielä ei pentu ymmärtänyt juoda kupista ja nipisti väristen silmänsä kiinni. Garassim tarttui varovasti kahdella sormella sen päähän, taivutti turvan maitoastiaan päin, ja koira rupesi ahnaasti juomaan, päristi, ravisteli itseänsä ja oli läkähtyä. Garassim katsoi kauvan pentuun ja purskahti sitten itkemään. . . . Koko yön touhuskeli hän koiraa hoitaen, kuivaeli sitä, asetti sen lepäämään ja vaipui sitte itse sen viereen rauhalliseen, levolliseen uneen.

Ei yksikään äiti olisi voinut hellemmin vaalia lastansa kuin Garassim hoiteli suojattiansa. Koira nä-

kyi olevan narttu. Ensimmältä se oli hyvin surkea, laiha ja ruma, mutta vähitellen kehittyivät sen muodot, ja kahdeksan kuukauden kuluttua, siitä pelastajansa väsymättömälle huolenpidolle kiitos, esiintyi se täysin kelvollisena espanjanrotuisena pikku koirana, jolla oli pitkät korvat tuuhea, aaltomainen häntä ja isot, viisaat silmät. Koira oli erinomaisesti suostunut Garassimiin, ei jättänyt häntä hetkeksikään ja seurasi häntä kaikkialle, heiluttaen häntäänsä. Hän oli myös antanut sille nimen — mykät tietävät, että heidän äännähdyksensä herättää toisten huomiota; — hän kutsui koiraan Mumuksi. Koko talon väki piti koirasta ja kaikki sanoivat sitä samalla tavalla „Mumuksi“. Se oli ystävällinen ja ovela kaikille, mutta luopumattomasti uskollinen ainoastaan Garassimille; itse hän rakasti elukkaa erinomaisesti eikä pitänyt siitä, että muut sitä hyväilivät, pelkäsikö hän sitte, että joku tekisi sille pahaa tahi oliko se hänen puoleltaan kauteutta — kuka sen voi tietää! Mumu herätti hänet aamuisin nykimällä hänen nuttunsa lievettä, vei hänen luokseen suitsista vanhan hevoskonin, joka veti vetä ja jonka kanssa koira eli hyvässä sovussa, seurasi häntä tärkeän näköisenä joelle, vartioksi hänen luu-

taansa ja rikkalapiotansa eikä päästänyt ketään tulemaan hänen kammariinsa. Yksinomaa koiraa var-
ten oli Garassim laittanut aukon oveensa, ja koira
näkyi käsittävän olevansa oma herransa ainoastaan
Garassimin kammarissa, tuskin sinne tultuansa se jo
juoksikin senvuoksi tyytyväisesti vuoteelle. Yöllä se
ei nukkunut, mutta ei myöskään lakkaamatta hauk-
kunut, kuten toiset tyhmät talonkoirat, jotka istuvat
takakäpälöillensä, nostavat turpansa pystyyn, pane-
vat silmänsä kiinni ja ikävissään haukkuvat tähtiä,
kolme kertaa perätysten, — ei! Mumun hieno ääni
ei kaikunut ilman syytä: joko kulki joku vieras pisto-
aidan ohi tahi kuului jotakin epäilyttävää kolinaa jos-
takin. . . Sanalla sanoen, Mumu oli erinomainen var-
tija. Kartanolla eleli tosin, paitsi Mumua, vanha koi-
rantiisti, jolla oli keltainen karva likaharmaine pilk-
kuineen ja tunsin nimen Voltschok, mutta sitä ei kos-
kaan, ei edes yöksikään, päästetty vitjoistaan irti, ja
tuntien vanhuuden heikkoutensa ei se ikävöinytkään
vapautta — se makaili kokoonkyyristyneenä pahnoil-
lansa ja haukkui vain välistä, melkein kuulumatto-
malla äänellä, joka kuitenkin kohta vaiken, ikään-
kuin koira itse olisi huomannut sen hyödyttömyyden.

Herrasväen huoneisiin ei Mumu mennyt, ja kun Garassim kantoi puita sisään, jäi koira aina ulkopuolelle ja kärsimättömänä odotteli häntä pääportaitten luona luimistaen korviansa ja kuullessaan vähintäkin kolinaa oven sisäpuolella käänteli päätänsä milloin oikealle, milloin vasemmalle. . .

Siten kului vielä vuosi. Garassim hoiti kuten ennenkin talonrengin tehtäviänsä ja oli täysin tyytyväinen kohtaloonsa, kun äkkiä sattui odottamaton tapaus. . . Eräänä kauniina kesäpäivänä näet käveli aatelisrouva seuranaistensa kanssa edestakaisin vierashuoneessa. Hän oli hyvällä tuulella, nauroi ja laski leikkiä; seuranaiset samoin nauroivat ja laskivat leikkiä, vaikkei heillä oikeastaan ollutkaan niin erityisen hauskaa: talossa ei mieluisasti olisi nähty aatelisrouvaa noin hyvällä päällä, sillä silloin hän ei ainoastaan vaatinut, että kaikkien viipymättä ja tinkimättä piti olla samallaisella iloisella tuulella ja katkeroitui, jos ei jokaisen kasvot loistaneet tyytyväisyydestä, vaan nämä kuurot eivät myöskään hänellä kauvan kestäneet ja sitte seurasi tavallisesti huono tuuli. Tänä kysymyksessä olevana päivänä hän oli noussut ylös iloisena; korttiasettelussa oli kaikki neljä sotamiestä tul-

lut esille — se merkitsi, että hänen toiveensa toteutuisi (hän tavallisesti aina aamuisin asetteli korttejansa) — myöskin tee oli hänestä maistunut erittäin oivalliselta, mistä kammarineitsyt sai oikein kiitoslauseen ja kymmenenkopeekan lantin lahjaksi. Sokurininimelä hymy kurtteisilla huulillansa käveli siis aatelisrouva edestakaisin vierashuoneessa ja oli juuri astunut akkun luo. Sen ulkopuolella oli puutarha, ja aivan sen keskellä, kukkapenkillä makasi Mumu ruusupensaalla ja järsi luunnikamata. Aatelisrouva huomasi koiran.

— Jumalani! huudahti hän äkkiä — mikä koira tuo on?

Seuranainen raukka, jolle kysymys tehtiin, joutui mitä suurimpaan hämmästykseen; hänet valtasi tuo tuskallinen levottomuus, jota alamaiset tavallisesti tuntevat, kun he eivät oitis tiedä kuinka heidän tulee ymmärtää esimiestensä sanoja.

— Minä . . . minä . . . en tiedä, sammalsi hän, minä luulen, että se on kuuromykan . . .

— Jumalani! keskeytti häntä aatelisrouva: — se hän on suloinen pikku koira! toimittakaa se tänne. Onko se hänellä kauvankin ollut? Miksi en ole saanut

sitä nähdä ennenkun nyt . . . Tuotakoon se tänne.

Seuranainen riensi perähuoneeseen ja käski siellä olevaa palvelijaa: Tuo pian Mumu sisään. Se on puutarhassa.

— Ah, sen nimi on Mumu, sanoi aatelisrouva: — varsin sievä nimi.

— On, varsin sievä! kertoi seuranainen. — Pian, Stefan.

Stefan, voimakas poika, joka oli otettu palvelijaksi, riensi suin päin puutarhaan ja tahtoi ottaa Mumun, mutta koira irtautui hänestä ketterästi ja juoksi täyttää laukkaa häntä ilmassa Garassimin luo, joka juuri pudisteli puhtaaksi jotakin astiata keittiössä ja käänteli sitä ylösalasin aivan kuin se olisi ollut leikkirumpu. Stefan oli koiran kinttereillä ja nappasi sitä kiinni sen isännän kinttujen välissä, mutta viisas eläin ei tahtonut antaa vieraan ottaa itseänsä kiinni, ja vältti aina vainoojansa. Garassim katsoi nauraen ajoa, vihdoinkin pysähtyi Stefan ja ilmoitti hänelle kiiruusti merkkien avulla, että aatelisrouva tahtoi koiraan. Garassim tuli vähän hämmästyksiinsä, mutta houkutteli Mumun luoksensa, nosti sen ylös ja antoi Stefanille. Tämä kantoi koiran vierashuoneeseen ja asetti sen ruudukkaal-

le laattialle. Aatelisrouva houkutteli Mumua hyväilevällä äänellä. Mumu, joka ei vielä koskaan ollut käynyt niin koreissa huoneissa, oli hyvin peloissaan ja juoksi ovelle, mutta kun siellä oli vastassa palvelukseen valmis Stefan painautui se vapisten seinää vastaan.

— Mumu, Mumu, tulehan nyt luokseni, tule emäntäsi luo, sanoi aatelisrouva; — tule tänne, tyhmä elukka . . . älä nyt pelkää . . .

— Tule, tule, Mumu, tule armolliselle rouvalle, kertasivat seuranaiset, tule, Mumu.

Mutta Mumu katseli murheissaan ympärillensä eikä liikahtanut paikaltaan.

— Antakaa sen syödä jotakin, sanoi aatelisrouva. — Mikä tyhmä eläin! kun ei tahdo tulla emännälleen. Mitähän se pelkää?

— Se vierastaa vielä, sanoi arasti ja nöyristelevällä äänellä eräs seuranaisista.

Stefan toi maitoa tassilla ja asetti Mumun eteen. Mutta se ei sitä edes haistanutkaan, vaan sen koko ruumis vapisi ja se katseli yhä peloissaan ympärillensä.

— Oh, ole kiltti nyt . . . sanoi aatelisrouva, lähestyi

koiraa, kumartui sen puoleen ja tahtoi hyväillä sitä; mutta Mumu käänti suonenvedontapaisesti päätänsä ja näytti hampaitansa — Aatelisrouva vetäsi kiireesti kätensä pois . . .

Kaikki vaikenivat kerrassaan. Mumu kitisi heikosti, ikäänkuin olisi tahtonut valittaa ja pyytää anteeksi . . . Aatelisrouva astui sivuun ja rypisti kulmakarvojansa. Koiran äkillinen temppu oli säikähdyttänyt hänet.

— Oi! parkuivat kaikki seuranaiset yhdellä kertaa: — ei suinkaan se ole teitä purrut? Taivas varjeltoon! (Mumu ei koko elämässään ollut purrut ketään): Oi, oi!

— Kantakaa se ulos, sanoi vanha nainen muuttuneella äänellä. — Tuo hävitön elukka! kuinka ilkeä se on!

Ja verkalleen kääntyen hän meni kammioonsa. Seuranaiset katselivat arkoina toisiansa ja tahtoivat seurata häntä, mutta hän pysähtyi, katseli kylmästi heitä ja sanoi: — mitä se auttaa? enhän ole teitä kutsunut, ja niin hän meni.

Seuranaiset antoivat epätoivoissaan Stefanille merkin, hän tarttui Mumuun ja viskasi sen ulos ovesta,

suorastaan Garassimin jalkojen eteen. — Puoli tuntia sen jälkeen oli talossa syvä rauha, ja vanha aatelisrouva hallitsi taas, synkkänä kuin ukkospilvi leposohvallansa.

Mitkä vähäpätöiset asiat voivatkaan, jos sitä ajattelee, välistä saada ihmisen järjiltään!

Aina iltaan asti oli aatelisrouva huonolla tuulella, ei antautunut keskusteluun kenenkään kanssa, ei koskenutkaan kortteihin ja vietti yönsä huonosti. Hän väitti, ettei hänelle oltu annettu sellaista hajuvettä, mihin hän oli tottunut, tyyny haisi saippualta, minkävuoksi hän pakoitti emännöitsijän haistelemaan koko pesua, — sanalla sanoen, hän oli hyvin ärtyinen ja hermostunut. Seuraavana aamuna kutsutti hän luokseen Gawrilon tuntia aikaisemmin kuin tavallisesti.

— Sinä, sano minulle, alkoi hän, kun Gawrilo levottomana astui kynnyksen yli hanen kammioonsa: — mikä koira se on, joka on haukkunut koko yön kartanolla? Minä en ole voinut nukkua!

— Koira . . . mikä koira . . . ehkä kuuromykan koira; sai Gawrilo sanotuksi epävarmalla äänellä.

— Mistä minä tiedän, oliko se kuuromykan tahi jonkun muun koira, sillä hyvä, etten siltä ole saa-

nut ollenkaan rauhaa. Minä myöskin ihmettelen, mitä tehdään sellaisella koirajoukolla! Meillä on kai talonkoira?

— Niin todella, meillä on yksi, Voltschok.

— No, mitä me enempää tarvitsemme, mitä tehdään sitte toisella koiralla? Se on vaan pahennuksena. Täällä ei ole ketään isäntää koko talossa, siinä on vika. Ja miksi pitää kuuromykkä koiraa? Kuka on antanut hänelle luvan pitää koiria kartanollani? Eilen menin akkunan luo ja silloin loikoili koira puutarhasa ja oli vetänyt sinne jotakin roskaa, jota se järsi — ja sinne minä olen antanut istuttaa ruusupensaita. . .

Aatelisrouva vaikenä silmänräpäykseksi.

— Tänä päivänä täytyy koira toimittaa pois täältä. . . kuuletko?

— Kuten käskette.

— Tänä päivänä. Niin mene nyt matkaasi. Myöhemmin kutsutan sinut luokseni talousasiain vuoksi. Gawrilo meni.

Kun hovimestari kulki vierashuoneen läpi, muutti hän järjestyksen vuoksi soittokellon pöydältä, missä se oli ollut, toiselle pöydälle saliin, siivosi äänettä ankannokkaansa ja astui etuhuoneeseen. Siellä ma-

kasi Stefan penkillä kuten kaatunut soturi taistelutantereella ja oli ojentanut paljaat jalkansa nutun alta, joka oli hänen peittonansa. Hovimestari ravisteli häntä, kunnes hän heräsi ja antoi hänelle puoliääneen käskyn, jonka Stefan vastaanotti huonosti tukahdutetulla haukotuksella ja irvistelyllä. Hovimestari poistui, Stefan hypähti ylös, pani kaapun päälleen ja saappaat jalkaansa, meni ulos ja jäi seisomaan käytävän viereen. Ei ollut kulunut viittäkään minuuttia, kun Garassim näyttäytyi puutaakka selässä ja hänen seurassaan oli luopumaton Mumu. (Aatelisrouva lämmitytti kesälläkin makuukammariansa ja omaa kammiotansa.) Garassim asettui syrjin ovea vastaan, työnsi sen olkapäällään auki ja tuli kuorminensa huoneeseen: sillä aikaa Mumu tapansa mukaan odotti häntä. Käyttäen tilaisuutta hyväkseen heittäytyi Stefan äkkiä koiran kimppuun, niinkuin haukka kananpojan niskaan, pisti sen kainaloonsa, juoksi, pane-matta lakkia päähänsä, pihan yli, hyppäsi lähimpiin ajopeleihin ja ajoi kiiruusti torikauppiaitten luo. Pian hän tapasi ostajan, jolle hän antoi koiran puolesta ruplasta, tosin sillä ehdolla, että tämä pitäisi koiraa kiinni vähintään viikon. Sitte hän palasi samaa tietä,

mutta onnenkun hän ehti pihaan, nousi hän ajopeleistä, käveli talon ympäri ja hyppäsi takakadulta aidan yli. Hän ei tohtinut mennä portista, sillä hän olisi voinut tavata Garassimin.

Hänen pelkonsa oli kuitenkin tarpeeton; Garassim oli jo poistunut pihalta. Kun hän tuli sisältä, kaipasi hän oitis Mumua: hän ei muistanut, että se koskaan olisi unohtanut odottaa hänen takaisin tuloansa; hän juoksi kaikkialla, haki sitä joka paikasta, hokutteli sitä kuten tapansa oli. . . riensi kammariinsa, heinäparvelle, ulos kadulle, — milloin sinne, milloin tänne. . . Kadonnut! Hän kääntyi talonväen puoleen, kysyi epätoivoisilla liikkeillä koiraa, ojennellen käsiään ja siten koettaen merkitä koiran kuvaa. . . Muutamat eivät todellakaan tietäneet, miten Mumun oli käynyt ja pudistivat aivan yksinkertaisesti päätänsä, toiset taas tiesivät asianlaidan ja nauroivat hänelle vasten naamaa, mutta hovimestari oli hyvin tärkeännäköinen ja antoi ajajalle pienen kurituksen. Senjälkeen kiiruhti Garassim pois pihalta. . .

Alkoi jo olla pimeä, kun hän palasi. Päättäen hänen väsyneestä ulkomuodostansa, horjuvasta käynnistään ja tomuisista vaatteistansa olisi luullut, että

hän oli etsinyt koiraansa puolesta Moskovasta. Hän jäi seisomaan herrasväen rakennuksen ikkunain alle, heitti silmäyksen pääportaille, mihin muutamia talonväestä oli kokoontunut, kääntyi ympäri ja röhkäsi vielä kerran: „Mumu!“ — Mumu ei vastannut huutoon. Hän lähti pois. Kaikkien katseet seurasivat häntä, mutta ei yksikään nauranut, ei kukaan lausunut sanaakaan . . . utelias esiratsastaja Antipka kertoi seuraavana aamuna keittiössä, että kuuromykkä oli ähkinnyt koko yön.

Koko seuraavana päivänä ei Garassim näyttänyt itseänsä, niin että Potap ajajan täytyi hänen sijastaan lähteä noutamaan vettä, mihin Potap ei ollenkaan ollut tyytyväinen. Aatelisrouva kysyi Gawrilolta, oliko hänen käskynsä tullut täytetyksi. Gawrilo ilmoitti niin tapahtuneen. Seuraavana aamuna meni Garassim ulos kammaristansa ja lähti työhönsä. Päivällisaikaan saapui hän taasen, söi ja lähti taas pois, tervehtimättä ketään. Hänen kasvonsa, muutoinkin elottomat, kuten kaikkien kuuromykkien, näyttivät nyt aivan kivettyneiltä. Päivällisten jälkeen lähti hän taas pois, kuitenkaan ei kauvaksi aikaa, palasi ja lähti suoraan heinäparvelle. Yö tuli, kirkas kuutamoyö.

Raskaasti huokaillen ja käännellen itseänsä edestakaisin makasi Garassim siellä, kun hän äkkiä tunsi, kuinka joku nyki häntä nutunhelmasta; se nyki hänen ruumistansa, mutta hän ei kuitenkaan kääntänyt päätänsä vaan sulki päinvastoin silmänsä; silloin hän taas tunsi, kuinka se nyki, kiivaammin kuin ennen; hän nousi ylös... hänen edessänsä juoksenteli Mumu siteenpätkä kaulassa. Hän päästi rajun ilonhuudahduksen, tarttui Mumuun ja painalsi koiran rintaansa vasten; siinä tuokiossa nuolasi se hänen nenäänsä, silmiänsä, partaansa... Hän seisoi muutama minuutin vaipuneena ajatuksiin, astui sen jälkeen varovaisesti alas heinäparvelta, katsoi ympärillensä ja hiipi, niin pian kun oli huomannut, ettei kukaan ollut nähnyt häntä, ylös kammariinsa. Garassim oli jo aikaisemmin epäillyt, ettei koira ollut juossut tiehensä, vaan että se aatelisrouvan käskystä oli viety pois; väki oli merkkien kautta tehnyt hänelle käsitetäväksi, että hänen Mumunsa oli käyttäytynyt pahoin rouvaa kohtaan — hän päätti sen vuoksi sitä mukaa toimia. Ensin hän antoi leipää Mumulle, hyväili sitä, asetti sen lepäämään ja alkoi päivän koittaessa miettiä, miten hän paraiten voisi pitää sitä salassa. Vih-

doin hän tuli ajatukseen pitää koiraa päivällä piilossa kammarissansa, ainoastaan ajottain katsoa sen perään ja vain yöllä laskea se ulos. Ovessa olevan aukon sulki hän huolellisesti vanhalla nutulla, ja tuskin koitti aamu, kun hän jo oli alhaalla pihalla, ikäänkuin ei mitään olisi tapahtunut, niin, olipa vielä — viaton petos! — olevinaan yhtä alakuloinen kuin ennenkin. Kuuromykkä raukan mieleen ei johtunut, että Mumu voisi ilmaista itsensä haukkumisen kautta: itse asiassa tuli pian tunnetuksi kaikille talossa, että kuuromykän koira oli palannut takaisin ja että se oli suljettuna hänen kammariinsa, mutta osaksi sääliväisyydestä häntä ja koiraa kohtaan, osaksi myöskin pelosta, ei kukaan ollut huomaavinansa, että hänen salaisuutensa oli tullut ilmi. Hovimestari raapi korvansa taustaa ja lohdutteli itseänsä: „No olkoon niin! Luultavasti ei armollinen rouva saa sitä tietoonsa!“ Mutta kyllä oli myös kuuromykkä sinä päivänä innokkaampi toimestaan kuin koskaan: hän lakasi pihan puhtaaksi, repi pois kaikki rikkaruohot, tempoi omin käsin kaikki liistat puutarhan aidasta tullakseen vakuutetuksi, että ne olivat kyllin lujia ja pisti ne taasen takaisin, — sanalla sanoen, hän oli niin ahkera, että se herät-

ti aatelisrouvankin huomiota. Päivän kuluessa kävi Garassim kaksi kertaa salaa katsomassa vankiansa; niin pian kun yö tuli, rupesi hän koiran viereen kam-mariinsa, ei enää heinäparvelle, ja vasta tuossa kello kahden aikaan vei hän koiran ulos raittiiseen ilmaan. Hän oli jotenkin kauvan kävellyt ympäri pihaa sen kanssa ja oli jo aikeissa kääntyä ympäri, kun äkkiä kuului kolinata pisto-aidan takaa, sivukadulta. Mumu nosti korvansa pystyyn, lähestyi muristen aita, vainusi vaaraa ja alkoi äänekkäästi ja läpitunkevas-ti haukkua. Joku juopunut oli suvainnut ruveta yöksi sinne. Juuri samana silmänräpäyksenä oli aatelisrou-va pitemmän „hermostumispuuskan“ jälkeen nukah-tanut. Näitä puuskia oli hänellä säännöllisesti aina lii-jan runsaitten illallisten perästä. Odottamaton koiran haukunta oli herättänyt hänet; hän sai sydämmen-tykytyksen ja huusi ähkien tyttöä. Säikähtyneet pal-velustytöt riensivät makuukammariin. „Oh, oh, minä kuolen!“ hän valitteli levottomasti viskellen käsiänsä. „Taaskin, taaskin tämä koira! . . . Oh, noutakaa lääkä-ri. Ne tahtovat tappaa minut . . . Koira, taaskin koira! Ah!“ Ja, hän antoi päänsä vaipua taaksepäin, minkä piti kuvailla pyörtymistä. Juostiin tohtoriin, se on: ta-

lonlääkäri Charitonin luo. Tämä lääkäri, jonka koko ansio oli siinä, että hänellä oli hienopohjaiset saappaat, ymmärsi erityisellä tavalla koettaa valtasuonta, vietti maaten neljätoista tuntia päivästä, huokaili alinomaan muuna aikana ja lakkaamatta tarjoili aatelisrouvalle karvas-manteliveden tippoja, riensi oitis paikoille, savuutti poltetuilla sulilla ja ojensi aatelisrouvalle, niin pian kun tämä taas aukaisi silmänsä, hopeaisella tarjottimella ihmeitätekeviä tippoja viinilasissa. Hän nautti ne, mutta pyrskähti kohta itkemään ja valittamaan koiraa, Gawriloa, omaa kohta-loansa, että muka kaikki olisivat hänet unhottaneet, hänet vanhan rouva raukan, ettei kukaan tuntenut sääliä häntä kohtaan ja että kaikki toivoivat hänen kuolemaansa. Sillä aikaa jatkoi Mumu haukuntaansa ja Garassim koetti turhaan houkutella koiraa aidan luota. „Nyt se alkaa taasen... taasen... haukkumaan“, voivotti aatelisrouva ja käänteli ja väänteli silmiänsä. Lääkäri kuiskasi jotakin palvelustytölle; tämä juoksi etuhuoneeseen ja herätti Stefanin, joka riensi tiehensä herättämään Gawriloa, ja Gawrilo pani ensi säikähdyksessään koko talon jaloilleen.

Garassim kääntyi ympäri, huomasi valoa ja varjo-

ja ikkunoissa, aavisti pahaa, otti Mumun kainaloon-
sa, riensi kammariinsa ja sulkeutui sinne. Hetkisen
kuluttua koetti viisi miestä tunkeutua hänen luoksen-
sa, mutta kun tunsivat, että ovi oli salvassa, niin luo-
puivat yrityksestään. Gawrilo tuli juosten henki kur-
kussa, käski miehiä jäämään vartioimaan aamuun
asti, riensi sitte itse neitsytkammariin ja antoi van-
himmalle seuranaiselle, Ljubow Ljubimownalle, jon-
ka kanssa hän tavallisesti varasti teetä, sokuria ja
muuta tavaroita, toimeksi alamaissimmasti ilmoittaa
aatelisrouvalle, että koira, ikävätä kyllä, oli tullut ta-
kaisin, mutta ettei se olisi kauvemmin enää elossa
etteikä armollinen rouva olisi enää vihainen, vaan
rauhottuisi. Mutta aatelisrouva ei varmaankaan oli-
si rauhoittunut niin pian, jollei lääkäri kiireessä oli-
si kaatanut hänelle kokonaista neljäkymmentä kar-
vaanmanteliveden tippaa kahdentoista sijasta: lääk-
keen vaikutus oli pätevä — neljännestunnin kuluttua
hän nukkui jo syvää ja rauhallista unta. Mutta Garas-
sim makasi kalpeana vuoteellansa ja tukkesi Mumun
nokkaa ja suuta.

Seuraavana aamuna heräsi armollinen rouva jo-
tenkin myöhään. Gawrilo odotti hänen heräämistän-

sä, saadakseen tarkkoja määräyksiä ryntäämään Garassimin piilopaikkaan, mutta valmistautui samalla itse vastaanottamaan ankaraa rajuilmaa. Mutta mitään rajuilmaa ei noussut. Maaten vuoteellansa kutsutti aatelisrouva vanhimman seuranaisensa luok- sensa.

— Ljubow Ljubimowna, alkoi hän matalalla ja heikolla äänellä — hän näytteli välistä mielellään to- muun sorretun, hyljätyn marttyyrin osaa, jolloin, ku- ten on ymmärrettävää, koko talon väki tuli pahal- le mielelle — Ljubow Ljubimowna, te näette, mis- sä tilassa minä olen; mene rakkaani, Gawrilo Andre- jitschin luo, mene puhumaan hänelle: pitikö todella kurjan koiran olla hänestä enemmän arvoinen kuin hänen hallitsijattarensa levon, niin, hänen henken- sä? Minä en saata sitä uskoa, lisäsi hän syvällä tun- teen ilmauksella: — mene, rakkaani, ole ystävällinen ja mene Gawrilo Andrejitschin luo.

Ljubow Ljubimowna lähti Gawrilon luokse hänen huoneeseensa. Mikä oli aiheena heidän keskustelul- leen, on tuntematonta, mutta hetkisen kuluttua kulki väkijoukko pihan yli Garassimin kammariin: etune- nässä kävi Gawrilo, kiinnipitäen lakkia kädellensä,

vaikk’ei tuullutkaan; hänen kerallansa kulkivat palvelijat ja ruuanlaittajat; eräästä ikkunasta kurkisteli setä Strunk ja johti kaikkia, se on: hän viskeli vaan käsiään ilmassa; joukon jatkona oli meluavia poikia eri asennoissa; puolet niistä oli tullut lisäksi kadulta. Kappeilla portailla, jotka veivät kammariin, istui palvelija; ovella seisoi kaksi muuta kepit käsissä. Portaille noustiin ja ne miehitettiin kauttaaltaan. Gawrilo astui oven luo, löi nyrkillänsä siihen ja huusi:

— Avaa!

Kuului tukahdutettua koiran haukuntaa, mutta ei mitään vastausta.

— Sinun pitää avata! uudisti hän.

— Mutta, Gawrilo Andrejitsch, huomautti alhaalta Stefan: — hänhän on kuuro — ei kuule mitään.

Kaikki nauroivat.

— Mutta mitä on meidän tehtävä, vastasi portailta Gawrilo.

— Hänellä on reikä ovesta tuolla, sanoi Stefan, kohentakaa sitä kepillä.

Gawrilo kumartui.

— Hän on tukennut aukon nutulla.

— Niinpä työntäkää nuttu sisään.

Taas kuului kumeata haukuntaa.

— Kuulkaas, kuulkaas, hän ilmoittaa itsensä, huomautti joku joukosta, ja taas naurettiin.

Gawrilo raapi korvansa taustaa.

— Ei, hyvä veli, jatkoi hän: nutun voit työntää sisään itse, jos sinulla on halua.

— Miksi ei? minä sen teen.

Ja silloin kiipesi Stefan ylös, tarttui keppiin, työnsi nutun sisään ja alkoi tonkia aukkoa kepillä, huutaen: „Tule ulos, tule ulos!“ Hän jatkoi vielä huutamistaan, kun äkkiä kammarin ovi aukeni — koko joukko syöksyi pää edeltä alas portaita, Gawrilo etummaisena. Setä Strunk sulki ikkunan.

— Odotappas, odotappas sinä, huusi Gawrilo alhaalta pihalta: — ole varuillasi, kyllä minä näytän sinulle!

Liikkumatonna seisoivat Garassim kynnyksellä. Alhaalle portaitten luo oli kerääntynyt väkijoukko. Garassim katsoi ylhäiseltä asemaltaan kaikkiin näihin matoihin „saksalaisissa“ puvuissa; hän seisoivat kädet huolettomina sivuilla; punaisessa talonpoikaismekossansa näytti hän jättiläiseltä toisiin verraten. Gawrilo astui askeleen eteenpäin.

— Kuule, sanoi hän: — älä laita mitään näytelmää!

Ja hän alkoi merkkien kautta tehdä hänelle käsi-tettäväksi, että armollinen rouva ehdottomasti vaa-tii hänen koiraansa: jätä se oitis, muutoin käy sinulle huonosti.

Garassim katsoi häneen, näytti koiraa, teki kädel-länsä liikkeen kurkkuunsa päin, ikäänkuin hän vetäi-si yhteen paulan ja katsoi tällöin kysyvästi hovimes-taria.

— Niin, niin, vastasi tämä, nyökäten päätänsä: — niin, juuri niin.

Garassim loi katseensa alas, pudisti sitte äkkiä itseänsä, osoitti taasen Mumua, joka sill'aikaa oli sei-sonut viattomasti heiluttaen häntäänsä ja uteliaasti nostaen korvansa pystyyn hänen vieressänsä, toisti kuristusliikkeen kaulaansa vastaan ja löi juhlallisesti rintaansa, niin kuin hän tahtois vakuuttaa, että hän itse ottaisi huolekseen Mumun toimittamisen hengil-tä.

— Sinä petät minut, vastasi Gawrilo merkkien kautta.

Garassim katsoi häneen halveksivasti hymyillen, löi vielä kerran rintaansa ja sulki oven.

Kaikki katsoivat ääneti toisiinsa.

— Mitä tämä on? alkoi Gawrilo. — Hän on sulkeutunut huoneeseensa?

— Antaa hänen olla, Gawrilo Andrejitsch, sanoi Stefan: — hän pitää, mitä on luvannut. Semmoinen hän on. . . Jos hän lupaa jotakin, niin se on varmaa. Siinä hän ei ole kenenkään meidän kaltainen. Totuus on totuus. Niin, niin.

— Niinpä kyllä, kertoivat kaikki ja nyökyttivät päitensä. Se on totta. Niin, niin.

Setä Strunk avasi ikkunan ja sanoi samoin: „niin, niin.“

— No, kyllä minun puolestani, me tahdomme nähdä, vastasi Gawrilo: mutta vartian pitää joka tapauksessa pysyä paikoillaan. . . Kuule, sinä, Jeroschka! hän lisäsi, kääntyen kalpean nankkini-nuttuisen miehen puoleen, joka oli niin sanottu puutarhuri: — Siinullahan ei ole mitään tekemistä! Ota keppi ja asetu tuonne; niin pian kun vaan huomaat vähintäkin, riennät oitis luokseni!

Jeroschka otti kepin ja istuutui alimmalle portaalile. Joukko hajaantui, joitakuita uteliaita ja poikia luukunottamatta, mutta Gawrilo palasi rakennukseen

ja ilmoitutti Ljubow Ljubimownan kautta aatelisrouvalle, että kaikki oli toimitettu, mutta lähetti kaiken mahdollisen varalta itse esiratsastajan erään poliisimiehen luo. Aatelisrouva teki solmun nenäliinaansa, kaasi hajuvettä siihen, haistoi, siveli ohimoitansa, joi pari kuppia teetä ja nukahti uudelleen, kaikki karvaanmanteliveden tippojen vaikutuksesta.

Tunti tämän mellakan jälkeen aukeni Garassimin kammarin ovi ja hän astui ulos. Hänellä oli yllänsä pyhäkaapunsa ja hän talutti Mumua nuorasta. Jeroschka meni sivuun ja antoi hänen kulkea. Garassim kulki portille päin. Katupojat, jotka olivat kartanolla, seurasivat häntä kaikki katseillansa. Hän ei kääntynyt kertaakaan ja pani vasta kadulla lakin päähänsä. Gawrilo lähetti Jeroschkan hänen jälkeensä vakoojaksi. Tämä näki kaukaa, että hän meni koirineen erääseen kapakkaan ja odotti, kunnes hän taas tulisi ulos.

Kapakassa tunnettiin Garassim ja ymmärrettiin hänen liikkeensä. Hän pyysi kaalinlientä sianlihan kanssa ja istuutui nojaten käsivarttaan pöytää vastaan. Mumu seisoi hänen tuolinsa vieressä ja katsoi häneen viisailla silmillänsä. Sen karvat kiilsivät,

merkki siitä, että sitä äskettäin oli kammattu. Tuotiin liemi Garassimille. Hän kastoi leipänsä siihen, leikkasi lihan pieniksi palasiksi ja asetti lautasen laattialle. Mumu valmistautui syömään sille omituisella hienolla tavalla, ja kosketti tuskin ruokaa turvallansa. Garassim katsoi kauvan siihen: kaksi raskasta kyyneltä putosi äkkiä hänen silmistänsä, toinen koiran otsalle, toinen kaaliliemeen. Hän oli peittänyt kasvonsa käsiinsä. Mumu söi puolet ruuasta ja astui, nuoleskellen suutansa, sivuun. Garassim nousi ylös, maksoi ruuan ja meni ulos, jotenkin hämmästyneen kapakan palvelijan katseitten seuraamana. Kun Jeroschka näki Garassimin tulevan ulos, juoksi hän nurkan taakse, antoi hänen mennä edeltä ja seurasi häntä sitte taas.

Garassim kulki, kiirehtimättä, eteenpäin ja piti Mumua nuorasta. Tultuaan kadunkulmaan, jäi hän epäröiden seisomaan ja kiiruhti sitte nopein askelin Krimin sillalle päin. Tiellä hän poikkesi muutaman par'aikaa rakennettavan talon pihaan ja otti mukaansa kaksi tiilikiveä, jotka hän pisti kainaloonsa. Krimin sillalta poikkesi hän kulkemaan pitkin rantaa paikkaan, missä kaksi venettä airoinnen oli kiinnitetty paaluihin (hän oli jo ennen huomannut ne) ja juoksi

Mumun kanssa toiseen niistä. Vanha, rampa mies tuli lautakojusta, joka oli tehty erään keittiöpuutarhan nurkkaan, ja huusi hänelle. Mutta Garassim nyökytti vaan päätänsä hänelle ja työnsi airon niin voimakkaasti veteen, että vene silmänräpäyksessä liukui ainakin sata askelta eteenpäin, vaikka sen olikin kulkeminen vastavirtaa. Ukko seisoj katsellen hänen jälkeensä, hieroi selkäänsä ensin vasemmalla, sitte oikealla kädellään ja palasi ontuen kojuunsa.

Garassim souti eteenpäin. Jo oli hän Moskovan ulkopuolella ja jo näkyi pitkin rantoja niittyjä, hedelmäpuutarhoja, ketoja, metsiä ja talonpoikaistaloja. Maa- ilma tuuli häntä vastaan. Hän veti aivot veneeseen, kumartui Mumun puoleen, joka istui hänen edessän- sä kuivalla poikkilaudalla — veneen pohjassa oli vet- tä — ja pysyi liikkumattomana, väkevät käsivarret ristissä koiran selässä, ja virta vei verkalleen venet- tä takaisin kaupunkia kohti. Vihdoin nousi Garassim ylös, sitoi kiivaasti, syvän katkeruuden ilme kasvois- sansa, mukaansa ottamansa kivet nuoraan, teki sil- mukan, pani sen Mumun kaukaan, piti koiraa veden yläpuolella ja katsoi sitä viimeisen kerran silmiin. . . Mumu katseli luottavasti ja pelotta häneen ja heilutti

kepeästi häntäänsä. Hän kääntyi pois, sulki silmänsä ja laski koiran nuorineen ja tiiliskivineen veteen. . . . Garassim ei ollut kuullut mitään, ei Mumun lyhyttä haukuntaa, kun se putosi, eikä veden raskasta loiskinaa; hänestä oli meluisin päivä hiljaisempi ja äänettömämpi kuin meistä hiljainen yö, ja kun hän taas avasi silmänsä, aaltoili kuten ennen virrassa pienet laineet, toinen toistansa ajaen, kuten ennen ne loiskahtelivat veneen laitaa vastaan ja vaan kaukaisuudessa hänen takanansa levisi rantaa vastaan omituisia, laajoja vesikehyksiä.

Niin pian kuin Jaroschka oli kadonnut Garassimin näkyvistä, oli hän palannut kotiin ja antanut ilmoituksen kaikesta, mitä oli nähnyt.

— No niin, huomautti Stefan: — hän on varmaankin hukuttanut sen. Voi olla levollinen, jos hän kerran on luvannut jotakin. . . .

Päivän kuluessa ei kukaan nähnyt Garassimia. Hän ei ollut syömässä kotona. Ilta tuli; kaikki asettuivat illalliselle, ainoastaan häntä kaivattiin.

— Ihmeellinen ihminen, se Garassim! sanoi paksu pesu-akka raakkuvalla äänellä: — koiran tähden saa aikaan niin paljon! Niinpä niin, todellakin!

— Garassimhan on ollut täällä, ilmoitti äkkiä Stefan, sekoittaen puuroaan lusikalla.

— Mitä? Milloin?

— No, noin kaksi tuntia takaperin. Ihan varmaan. Tapasin hänet portilla, hän tuli juuri pihasta. Minun teki mieleni kysyä häneltä koiraa, mutta hän ei tuntunut olevan hyvällä tuulella. No, ja sitte hän vähän tyrkkäsi minua; luultavasti hän vaan tahtoi työntää minua vähän sivulle: sen piti merkitä „anna minun olla rauhassa“ — mutta se sysäys, jonka hän antoi minun niskaluuhuni oli kunnon sysäys, ai, ai! — Ja tahdottomasti virnistäen kumartui hän ja hieroi niskaansa. — Niin, lisäsi hän: hänellä on saakelinmoinen nyrkki, se on myönnettävä.

Kaikki nauroivat hänestä ja menivät illallisen perästä levolle.

Sillä aikaa vaelsi, juuri samaan aikaan, korkeakasvuinen talonpoika mytty selässä ja pitkä keppi kädessä rivakasti eteenpäin pitkin T. . . n viertotietä. Se oli Garassim. Hän kiirehti, katsomatta ympärilleen, kotiinpäin, kyläänsä, syntymäseudullensa. Hukutettuun Mumun hän oli silmänräpäykseksi mennyt kamariinsa, kietonut muutamia välttämättömiä kapi-

neitansa vanhaan hevosloimeen, heittänyt mytyn selkäänsä ja kadonnut. Jo kun hänet tuotiin Moskovaan, oli hän tarkasti ottanut huomionsa tien. Kylä, josta aatelisrouva oli kutsuttanut hänet, ei ollut kuin viidenkolmatta virstan päässä kiertotieltä. Hän vaelsi tavallaan epätoivoissaan mutta samalla iloisella päätäväisyydellä. Reippain rinnoin hän vaelsi eteenpäin; hänen katseensa oli odottava ja jäykkänä suunnattu eteenpäin.

Hän riensi, niinkuin hänen vanha äitinsä olisi odottanut häntä kotona, ikäänkuin hän olisi kutsunut häntä, kauvan vieraitten ihmisten joukossa, vieraassa maassa unhotettua luoksensa . . .

Yö oli tullut ja se oli rauhaisa ja lämmin, yhdeltä taholta, mihin aurinko oli laskenut, oli taivaanranta vielä valoisa ja sitä peitti viivähtävän päivän viimeisen valon kirkas punerrus, toisella taholla nousi jo epämääräinen, sininen puolihämärä. Ja näin saapui yö . . . Sadottain peltopyitä lenteli ympäriinsä, ikäänkuin heidän kilvoituksensa olisi koskenut elämää . . . Garassim ei voinut kuunnella niitä, ei myöskään puitten hiljaista yöllistä suhinaa, joiden ohi hänen väkevät jalkansa veivät häntä, mutta hän tunsu kypsyvän

rukiin tutun hajun, joka tunkihe hänen sieramiinsa tummilta kedoilta, hän tunsu tuulen, joka leyhkäili niin hyväillen hänen kasvojansa vastaan ja soitti hänen tukassansa ja parrassansa; hän näki, kuinka tie — tie kotiseudulle — suora kuin nuoli, kuin valkoinen side oli hänen edesssä, näki lukemattomat tähdet, jotka katsoivat hänen tiellensä — ja voimakkaasti ja rohkeasti kuin jalopeura kulki hän eteenpäin, niin että nousevan auringon ensimmäisten kirkkaitten säteitten levitessä Moskova jo oli kolmekymmentä viisi virstaa ripeän vaeltajan takana. . .

Kahden päivän kuluttua hän jo oli kotona, majassaan, suureksi hämmästykseksi sotamiehen vaimolle, joka oli saanut tämän majan itsellensä osoitetuksi asunnoksi. Toimitettuaan rukouksensa pyhimyksen kuvan edessä, lähti hän kylätuomarin luo. Tämä oli alussa jotenkin hämmästynyt, mutta kun syksy-elonkorjuu juuri oli alkanut, annettiin Garassimille tukevana työmiehenä viikate käteen, ja nyt kävi kaikki vanhalla tavalla, niin että talonpojat säikähtivät, kun he näkivät hänen heiluttavan viikatettaan.

Sillä välin oli Garassimia kaivattu Moskovassa hänen pakonsa jälkeisenä päivänä. Oli menty hänen

kammariinsa, nuuskittu sitä ympäriinsä ja kerrottu asiasta Gawrilolle. Tämä oli tullut mukaan, tirkistellyt ympärilleen, kohauttanut olkapäitään ja antanut sellaisen lausunnon, että kuuromyökkä joko olisi juosut tiehensä tahi hukuttautunut tyhmän koiransa kerra. Ilmoitus tehtiin poliisille ja aatelisrouvalle myös tieto annettiin. Hän vihastui ja käski, että Garassim oli tavalla millä tahansa saatava oikeuteen, vakuutti, ettei hän koskaan ollut käskenyt tappamaan koiraa ja antoi lopuksi Gawrilolle niin ankaran „ojennuksen“, että hänen päänsä keikkui koko päivän ja hän sai sanotuksi ainoastaan „hm! hm!“ kunnes se tä Strunk uudestaan sai hänet järkiinsä merkitsevästi lausuen „no—oh“. Vihdoin tuli tieto, että Garassim oli saapunut kylään, jolloin aatelisrouva vähän rauhoittui; ensin tahtoi hän antaa käskyn, että Garassim oli viipymättä tuotava Moskovaan, mutta sitte hän selitti, ettei hän enää voinut käyttää niin kiittämätöntä ihmistä. Muutoin niin hänen armonsa itse kuoli pian tämän jälkeen; perilliset eivät tahtoneet olla missään tekemisissä Garassimin kanssa ja eroittivat palveluksesta sitäpaitsi arvoisan äitinsä koko muunkin palvelijakunnan.

Vielä tänään elää Garassim yksinänsä yksinäisessä majassansa, hän on terve ja voimakas kuin ennenkin, tekee työtä kuin ennen neljän edestä ja on kuten ennenkin totinen ja vakava. Mutta naapurit ovat tehneet sen havaannon, että hän palattuaan Moskovasta on lopettanut kaiken seurustelun naisväen kanssa, niin, hän ei edes katsokaan naiseen, eikä hän pidä enää koiraa. „Onkin muutoin hänen onnensa“ — selittävät talonpojat — „ettei hän tarvitse vaimoa eikä koiraa — mitä sellainen koiralla tekee! ei varastakaan voisi tukasta raastaa hänen asuntoonsa!“ Niin suuresti pelätään kuuromykän jättiläisvoimia.

Loppu.